

1989 CESTA K LISTOPADU

Národní třída

Zdroj: *Jak šly dějiny* (TV 1990)

ANOTACE:

Záběry studentů FAMU z demonstrace na Národní třídě.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Demonstrace u příležitosti 50. výročí nacistického zásahu proti vysokoškolákům v Protektorátu byla oficiálně pořádána režimním SSM. O trase průvodu byly před demonstrací vedeny nepřehledné spory. Po skončení oficiální části se průvod odebral z Vyšehradu na nábřeží až k Národnímu divadlu, kde odbočil na Národní třídu. Zde jej zablokovaly policejní jednotky, které účastníky demonstrace posléze brutálně zmlátily. Zraněny byly stovky lidí. Motivy k zásahu nebyly doposud zcela přesvědčivě vyjasněny.¹ Ostatně motivy zásahu se brzy staly zcela irelevantními, neboť jeho ohlas byl natolik intenzivní, že zničil samotný režim – nejen jeho normalizační elity.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Tyto záběry jsou notoricky známé. Už 20 let se každoročně v listopadu opakují a staly se symbolem listopadové revoluce. Každý symbol je ovšem nutně zjednodušující a vlastně pravou povahu věci spíše zamlžuje. Tento vypráví o jasných liniích: zde jsme *my* (spravedliví, bezbranní), tam *oni* (ozbrojení a bezcitní). Taková jasná dělicí linie umožňuje snadno se s převratem identifikovat, postavit se na tu správnou stranu. Ale změna, kterou zásah na Národní třídě nastartoval, zrála déle a také trvala déle než jeden „svatý týden“, a rozhodně nebyla jasná a černobílá. Prezentační těchto záběrů můžeme otevřít téma reflexe listopadu jako sdíleného mýtu, zakládajícího naši demokracii. Mýtu, který nám umožnil rozejít se s minulostí a identifikovat se s novým řádem. Od sdílení a translace mýtu tak postoupíme k jeho reflexi a kritice. Nelze samozřejmě pominout občanskou odvahu demonstrantů, kteří dávali všanc své kariéry i zdraví kvůli jasnému vyjádření svého postoje. V tomto smyslu je příběh pádu komunismu dodnes inspirující. Především jako připomenutí důležitosti aktivního politického vystoupení, občanské angažovanosti, která je zárukou demokratického právního řádu.

Možné otázky:

1. Jakou roli dnes hrají tyto záběry? Jakou funkci ve společnosti plní? Co vytvářejí?
2. V čem může být i dnes vzpomínka na protirežimní demonstrace z konce 80. let inspirující?

↓

Modelové odpovědi:

1. Záběry z demonstrací se staly symbolem spravedlivého boje veřejnosti proti nedemokratickému, totalitnímu režimu. Příslušníci SNB, kteří symbolizují jeden ze základních pilířů normalizace, tedy politicky jednající bezpečnostní složky, jsou konfrontováni s „nezkaženou“ vysokoškolskou mládeží. Nejznámější heslo „*Máme holé ruce*“, záběry květin pokládaných na štíty policistů, to vše směřuje k posílení představy o hluboké izolaci neostaliniistických komunistických kádřů, zneužívajících násilí proti svobodomyšlným a bezbranným studentům žádajícím občanské svobody.
2. Odpověď musí nutně být do značné míry osobní. Jednou z možností je zamyšlení nad silou relativně malé skupiny lidí. Na Národní třídě byly bezpečnostními silami sevřeny 2–3 tisíce lidí. Přesto zásah proti této relativně malé skupině vyvolal silnou společenskou reakci. Role jednotlivce v tomto malém davu tedy získává uvěřitelnější obrysy. Jedním ze zcela konkrétních dopadů společenského obrazu zásahu na Národní třídě je fakt, že jakékoli hromadné použití policejního násilí bude napříště pod značným mediálním a společenským drobnohledem. To neznamená, že by násilné donucovací prostředky byly dodnes z repertoáru policie vyloučeny. Jakýkoli policejní zásah je však od počátku 90. let posuzován citlivěji a zneužití moci v této viditelné podobě by vyvolalo společenský odpor.

¹ Klíčovou událostí v mobilizaci veřejnosti byla zřejmě fáma o smrti studenta Martina Šmída. Tato dezinformace nebyla dodnes uspokojivě vysvětlena a zakládá tak celou řadu spekulací. Viz *Ten_Martin_Smid*